

uitverkoren zich tot de weinige gezaligden uit Israël en tot de kleine cijfer van nieuwtoegebrachten uit de heidenen bepalen zou. Denkt men in, dat wat schare die niemand tellen kan, in de twintig eeuwen die sinds verlopen, tot de belijdenis van den Christus is toegebracht, en dat, ware de Christus reeds in de dagen der apostelen wedergekomen, dit legioen van heiligen zelfs nimmer had kunnen geboren worden, dan voelt ieder terstond, hoe bekrompen de toenmalige opvatting geweest is.

En toch, elke opvatting van de Kerk is naar haar tijd. Het kon destijds niet anders worden verstaan, ja we aarzelen niet er bij te voegen, het moest in de eerste jaren zoo worden opgevat, en dat wel om de afdoende reden, dat de wederkomst van Jezus niet het resultaat van een geleidelijke ontwikkeling zou zijn, maar als een machts-wonder uit den Hooge in den gang van die ontwikkeling zou ingrijpen en deze op het onverwachte zou afbreken. Het was die geloofsdrank, waardoor de Kerk van Christus van meet af moest gebracht worden. De Kerk mocht zich niet in wijsgeerige beschouwingen over de ontwikkeling van het menscheelike geslacht verliezen, om zich Jezus' wederkomst daaruit te verklaren. Nog in onze dagen merkt men, hoe een gheele schare in Christus' Kerk, onder de leiding en den voorgang van wijsgeerig gevormde leeraars, er steeds op uit is, om de wederkomst van Christus als een moment in de natuurlijke ontwikkeling te verstaan, en ze dus eigenlijk te loochenen. Dit nu zou nog veel sterker het geval zijn geweest in de apostolische kerk, zoo men zich Jezus' wederkomst had voorgesteld als iets dat eerst na duizenden jaren te gebeuren stond. En juist daarom moest in het fundament der Christelijke Kerk, bij haar eersten aanbouw van meet af dit als één der sluitstenen worden ingevoegd, dat Jezus' wederkomst een inbreuk van Gods wondermacht op den gewonen gang van het leven zou zijn.

Dr. A. K.

„Beiden Grieken en Barbaren een schuldenaar“.

Beiden Grieken en Barbaren, beiden wijzen en onwijzen, ben ik een schuldenaar.
Romeinen 1: 14.

Onze gemeenschap met Jezus, ja, onze liefde voor Jezus lijdt schade, zoo een geestesrichting te eenzijdig wordt. Bij den te veel redeneerenden Christen klopt het hart te zwak. Wie te diep in het mystieke gevoel wegdooft, doet de klaarheid der belijdenis in. En wie al te druk bezig is in de Christelijke praktijk, is al spoedig meer met wat hij voor Jezus doet bezig, dan met wat Jezus deed en doet voor hem.

In de eerste plaats is er daarom opgeweken, dat er steeds op bedacht moeten zijn, om de heilige harmonie van het hogere geestesleven tegen zulke eenzijdige geestesrichtingen in Christus Kerk te bevalligen.

Doch nu stippen we in de tweede plaats aan, dat die heilige harmonie ook verstoord kan worden door de eenzijdigheden die opkomen uit den onderscheiden aard der volken en zelfs uit allerlei plaatselijke gesteldheid. Wie in de verschillende streken van ons land thuis is, weet zeer wel, hoe heel anders veelal een Fries, een Zeenw en een Vleuwnaar aangelegd zijn. Zelfs in het ééne Gelderland, wat verschil niet tusschen Veluwe en Betuwe.

Met zulke verschillen nu hadden ook de apostelen te doen. Ze stonden heel anders tegenover een Jood, tegenover een Griek, tegenover een Scyth of een anderen Barbar. Zelfs onder wat Paulus onder den éénen naam van Griek samvat, was weder aanmerkelijk verschil tusschen den echten Romein uit het oude Rome, en den Griek uit Athene en Corinthe. Zelfs de Corinthe uit Athene en de Efeze was weer zoo geheel anders dan de geloovige in Corinthe.

Heeft nu het Christendom al deze nationale, provinciale en plaatselijke eigenaardigheden willen dooden door ze op te lossen in een eentonige gelijkvormigheid? Stellig niet. Harmonie in de tonen- en klankenwereld komt zelfs dan eerst op, zoo er onderscheiden tonen en onderscheiden tinten naast, bij en tegenover elkaar schitteren. Het leven brengt dezelfde variatie. Uit de variatie komt ook het geestelijk schoon op. En de heilige kunst is nu maar, om die veelheid van vormen zoo te schikken en te voegen, dat de een den ander niet verdooft, maar te edeler en te schooner doet uitkomen.

Het heilige en hogere is veel rijker dan ons aardse bestaan. Ook de rijkdom van het Evangelie kan daarom niet in het leven van één volk bsloten worden. Veleerle veelere moet de uiteerlijke vorm zijn, en mis dan maar geen van die vormen eenzijdig overheerschen wil, maar allen samenwerken voor het hogere doel, schittert straks in allen naam de afsluit van een hemelsche harmonie.

Ge ziet dit dan ook aan Jezus en de apostelen.

Als onze Heiland een groep, een schare van menschen toespreekt, is inhoud en vorm van zijn rede telkens weer anders. De redenen van Jezus dragen een geheel ander karakter wanneer hij vertrouwdelijk met zijn jongeren handelt, dan zoo hij meer in het publiek optreedt. Maar ook in dit optreden voor een groter publiek is de toon die in zijn woord weerklinkt, gedurig verschillend. Leg maar naast de bereijde de laatste rede van Jezus over de Vollediging. Vergelijk zijn spreekten tot de min ontwikkelde schare in Galilea met zijn reden in Judea en Jerusaleem gehouden. Hoe heel anders spreekt hij niet met de leeraars en voorgangers der Phariseeische secte, en straks met die van de Sadduceeën. Het is nooit eender. Alles variatie naar de variatie in het leven. Het is in het Evangelie niet als in de Khoran, één leetuur voor heel de wereld, maar altoos volgt Jezus zich naar de eigenaardige gesteldheid en behoefte van den kring waarin hij optreedt. De enkele Grieken die tot hem kwamen, spreekt hij heel anders toe dan de Joden, en onder de Joden herkent hij weer de eigenaardige behoeften van de Galileërs en van het volk uit de heilige stad.

En bij de apostelen is het niet anders. Zeker, het is altoos hetzelfde Evangelie dat ze brengen, het is nooit anders dan de ééne

Heiland dien ze prediken. Maar vergelijk nu de toespraak van Paulus op den Areopagus te Athene met zijn groote redevoering voor het Sanhedrin. Lees en herles zijn brief aan de Romeinen en vergelijk dien met de brieven aan de geloovigen te Corinthe. Het ene zoo geheel anders aangelegd dan het andere. De lezers die hij zich voorstelt, zijn de ene maal zoo heel andere geesteskinderen dan de andere maal. Noem vooral den brief aan de Galaten en leg daarnaast dien aan de kerken van Efeze en Colosse, en ge gevoelt aanstonds, wat heel anderen toon hij aanslaat, in wat heel andere wereld van gedachten hij zijn lezers inleidt, ja, hoe zelfs taal en stijl een geheel eigen karakter dragen. Het kwam zoo merkbaar uit, wat Paulus eens zelf schreef, dat hij niet alleen den Jood, maar ook den Griek, ja zelfs den Barbar een schuldenaar was.

Dat was toen zoo, en is nog zoo. Niet alleen dat daarom de Zending zoo weinig het Evangelie toont te verstaan, zoo se den Javau toesprekt alsof ze met leden uit het land van Kadraand of uit Drenthe te doen had, maar zelfs in ons eigen land, ja, gelijk we reeds aanstipten, tot in dezelfde provincie kenteekent zich soms zoo sterksprekend karakterverschil. Vooral het ééne land staat hierin zoo onderscheiden van het andere. Een Engelschman is ook als Christen anders dan een Schot. Een Schot weer anders dan een Nederlander. En deze beide zijn weer zoo heel anders dan de Lutheranen in Duitschland, en de Duitschers dan de Fransen of Russen. In elk van die landen nam daarom het Evangelie een eigen plooi aan. Is het goed, dan weergaaf in elk van die landen een eigen schoonheid van het Evangelie, het neemt alles zijn eigen vorm aan, draagt zijn eigen tint, en set traditioneel in het kerkelijk leven allerlei afwijkingen vorm voort. Het is er mede als bij de schepping in Gods natuur. Elke bloem een eigen kleurpracht en elk blad een eigen vorm. Tot zelfs in den eeredienst komt dit uit. Ja, zelfs de vorm van het Heilig Avondmaal werd er verschillend door. Die variatie nu moet men niet willen onderdrukken of afschaffen. Het eigenaardige nationale moet ook in de belijdenis der waarheid en in den eeredienst blijven. Zoo alleen wordt de aansluiting aan het hart van de volken innig en warm. Men voelt er zich in thuis, men voelt er zich rijk door.

Alleen maar, en dit is het waartegen we te waken hebben, we mogen nooit den vorm van ons geestelijk en kerkelijk leven voor den eenig waren kern. Genieten we zelf in die aansluiting van het Evangelie aan ons nationaal besef, dan moet de lankheid van onzen geest gelijke voorrecht ook aan anderen gunnen. Ook onze eigenaardigheid mag geen eenzijdigheid worden. Onze aanleg is anders, en daarom mogen we niet alleen, maar moeten we zelfs in eigen toonaard het Hallelujah weten aan te heffen. Mits elk volk wel toerie, dat het zijn eigen stem niet als de eenig Godewaardige love, maar dankbaar erkenne, dat uit het harmonisch accoord van de volheid der verschillende stemmen het lied der aanbidding het rijkt en het schoonst voor onzen God opgaat.

Dr. A. K.

Amsterdam, 13 September 1912.

Het schoone en tegelijk ernstige woord, waarmede de voorzitter der 32e jaarvergadering van de Vereniging voor Hooger Onderwijs, die te Haarlem gehouden werd, opende, heeft op hen, die het hoorden, diepen indruk gemaakt en vond ook nu het in druk verscheen onder den titel *Een geloofsbijbel* bij de pers een zeer welwillend onthaal. Het heeft dan ook blijvende waarde, omdat de Stichter onzer Hoogeschool niet alleen in dit historisch gedenkstuk de wordingsgeschiedenis onzer Universiteit ons verhaalde, maar tegelijk door hem zoo glashelder in het licht werd gesteld, welk een hoog ideale roeping onzer Hoogeschool heeft, en hij tevens waarschuwd tegen de gevaren, die haar op haar levensweg bedreigen en die haar van deze ideale roeping kunnen doen afwijken. Van dit woord, dat van zoo innige liefde voor de Vrije Universiteit getuigde, is weer een bezielende kracht uitgegaan, en het zal niet weinig er toe bijdragen om de liefde voor onze Hoogeschool, waar ze tanen mocht, weer tot heldere vlam aan te wakkeren.

Dat daarbij een woord van kritiek, en op de Vereniging en op de Vrije Universiteit, niet ontbrak, is niet alleen te begrijpen, maar stemt zelfs tot dankbaarheid. Een goed vriend vleit ons niet, maar toont ons onze teilen. Bovendien kan iemand, die zelf eenigermate buiten het leven onzer Hoogeschool staat, met te onbevleend blik den ontwikkelingsgang onzer Universiteit gadeslaan en voor gevaar van afwijking van het bepalend waarschuwen. Onze Universiteit zal dan ook goed doen met deze kritiek, in zoo vriendelijke vorm geuit, ter harte te nemen.

Met name geldt dit ten opzichte van de waarschuwing, door den Stichter onzer Hoogeschool tot ons gericht, om toch wel toe te zien, dat de „sovereiniteit in eigen kring“, de bezielende leuze, waaronder de Vrije Universiteit geopend werd en die de eerste levensvoorwaarde is voor de vrije en zelfstandige ontwikkeling der wetenschap, niet prijs worde gegeven. Inzonderheid werd daarbij het oog gevestigd op de poging, die telkens weer door de Kerk beproefd werd, om de wetenschap te overheerschen en te knechten. Misschien had, volledigheidshalve, er ook op kunnen gewezen worden, dat dit gevaar onzer Universiteit niet alleen van de zijde der Kerk, maar evenzeer van de zijde der Vrijheid dreigt. Toen de Universiteit pas werd opgericht en de Overheid zich ganschelijk niet met haar bemoeide, was onze School geheel vrij en soverein wat de inrichting van haar onderwijs en haar examens betrof, en was er geen landswet, die haar in dat opzicht aan banden lei. Maar toen onder het Ministerie-Kuyper aan de Vrije Universiteit de erkenning van hare graden verleend werd — een daad, waarvoor onze Hoogeschool nog steeds dit Ministerie van harte dankbaar is, — werden aan deze erkenning door de Overheid allerlei voorwaarden verbonden, die in niet geringe mate een beperking van de

sovereiniteit in eigen kring waren en die zelfs belemmerend kunnen werken op den ontwikkelingsgang van de Universiteit. Hoezeer de Universiteit eenzijdig door deze erkenning geholpen is en haar positie in het land daardoor ongemeten is versterkt geworden, heeft ze anderszins, om deze weldaad te kunnen aanvaarden, een niet zoo gering offer moeten brengen. En hetzelfde is het geval geweest, toen de Universiteit, die aanvankelijk geheel los en onafhankelijk van elke Kerk optrad en met niet één Kerk in contractueel verband leefde, in 1891 een contract sloot met de Gereformeerde Kerken, waardoor aan deze zeker recht van toezicht op de Theologische faculteit werd verleend; welk recht van toezicht nog werd uitgebreid en verscherpt in de nieuwe regeling door de synode te Amsterdam in 1908 vastgesteld en door de Universiteit aanvaard. In hoeverre de Universiteit door dit contract met de Gereformeerde Kerken, om het teekachtige beeld over te nemen, reeds met de kleine teen van haar linker-voet in de klem der Kerken vastzit, laten we thans in het midden, maar wel is het ook naar onze overtuiging zeker, dat daarmede de uiterste grens bereikt is van wat de Universiteit toegeven kan. Elke schrede verder op dezen weg zou de Theologische faculteit tot een kerkelijke opleidingschool verlagen. Waar nu toch in sommige kringen de vraag wel eens beluisterd wordt, of de Universiteit niet goed zou doen met den weg der concessies ten einde toe te bewandelen en haar Theologische faculteit geheel onder de Kerken te stellen, om daarmede aan het opleidingsgeschil voor goed een einde te maken en aller sympathie voor de Vrije Universiteit te winnen, was het waarlijk niet overbodig, dat de geestelijke vader onzer Hoogeschool ons ernstig waarschuwen kwam, dat we eer reeds te ver waren gegaan, en ons opnieuw bepaalde bij het *beginstel*, dat aan de stichting onzer Hoogeschool ten grondslag werd gelegd. Hoe diep we het dan ook betreuren, dat het opleidingsvraagstuk onzer Kerken nog altoos in zekere spanning houdt, en hoezeer we om wat lefs zouden willen, dat deze twistappel uit den weg kon worden geruimd, toch zou het een ongeoorloofde weg wezen, wanneer aan dit kerkelijk belang de zelfstandigheid onzer Hoogeschool werd ten offer gebracht, en we zijn den Stichter onzer School dankbaar, dat hij met klem en nadruk tegen dit gevaar waarschuwd.

Toch kan hetgeen door hem gesproken werd, in tweerlei opzicht tot misverstand aanleiding geven; en daarom zij ons ten slotte een kleine rectificatie geoorloofd en een vraag om nadere opheldering. De rectificatie is deze. Ten bewijze, dat de Vrije Universiteit reeds eenigermate in de klem der Kerk gekomen was, werd er o.m. op gewezen, dat „de personeel kerkelijke band ook bij de overige Faculteiten was aangelegd“, waarmede blijkbaar bedoeld werd, dat ook in de niet-Theologische faculteiten, alleen zulke personen tot hoogleraren benoemd konden worden, die lid waren van de Gereformeerde Kerk. Dit nu is een misverstand, want volgens Artikel 12 van de Instructie van het Bestuur der Universiteit wordt deze eis alleen gesteld voor de hoogleraren in de Theologische faculteit, maar niet voor de andere Faculteiten. Bedoelde bepaling luidt toch, dat „althans aan de Theologische faculteit de benoemde hoogleraren en docenten, om als zodanig te kunnen optreden, lid moeten zijn van een Kerk behoorende tot het kerkverband der Gereformeerde Kerken in Nederland.“ Wel ligt in dit *althans* scheidings een vingerwijzing, dat het ook voor de professoren in de andere Faculteiten wenschelijk is, maar gebiedend voorgeschreven is niet niet.

En aan deze rectificatie zij een vraag om opheldering toegevoegd. In onderscheidene organen onzer kerkelijke pers is uit bedoelde rede afgeleid, dat de Vrije Universiteit reeds door het feit, dat ze voor haar Theologische faculteit een contractueel verband met de Gereformeerde Kerken aanging, haar beginsel zou hebben prijsgegeven. Het heette, dat onze Hoogeschool naar het oordeel van haar stichter reeds „verkerkelijkt“ was, en enkelen meenden zelfs, dat de bedoeling van den spreker was aan de Vrije Universiteit den raad te geven, het verband met de Gereformeerde Kerken liever te verbreken. Naar het ons voorkomt, is dit noch gezegd noch bedoeld en berust deze opvatting op een onjuiste exegese. Maar daarom te meer is het noodig, dat op dit punt alle misverstand uit den weg worde geruimd. Ware dit metterdaad de bedoeling van den spreker geweest, dan zou het ons onverklaarbaar toeschijnen, dat hij zelf in 1891 zou hebben medegewerkt om dit verband met de Gereformeerde Kerken tot stand te doen komen, en in 1908, toen dit verband nog versterkt werd, niet zijn waarschuwend stem hiertegen zou hebben doen hooren. Intusschen kunnen we ons vergispen, en daarom is het beste, dat hier door den spreker zelf een nadere verklaring worde gegeven. Dat het bestaande contract misschien op een enkel punt gevaar zou kunnen opleveren voor overheersching van de wetenschap door de Kerk, en dat het daarom goed was de vereeniging voor Hooger Onderwijs te waarschuwen voor de toekomst, opdat door de zulkgeracht van het kerkelijk leven de Theologische faculteit niet onttaarden zou in een hulpschool voor de opleiding, geven we gaarne toe. Het was daarom zeker noodig te herinneren, dat de principieele roeping der Theologische faculteit niet ligt in de Kerk, maar op het gebied der wetenschap. In dien zin genomen, zij wij het met deze waarschuwing van harte eens, en we meenen, dat de Theologische faculteit der Vrije Universiteit, trots al het gebrek en de zwakheid die haar aankleeft, tot dusverre die principieele roeping nog niet heeft verzaakt.

Bij de Koninklijke onderscheidingen, die op den jaardag onzer Koningin plegen uitgedeeld te worden, bleek ook ditmaal de gunstige gezindheid onzer Regeering tegenover onze Gereformeerde Kerken en onzer Vrije Universiteit.

Aan den Rector onzer Hoogeschool, Prof. Dr. R. H. Wolfer, werd het ridderkruis in de orde van den Nederlandschen Leeuw geschonken; een eer die zelden op zoo jeugdigen leeftijd aan een geleerde ten deel valt. Ze is dan ook zeker niet het minst daarnaar te danken, dat de Regeering openlijk de diensten erkennen wilde, die Prof. Wolfer als secretaris der Ineenschakelingscommissie haar bewees.

Ook twee onzer Gereformeerde predikanten werden geridderd. Bijzonder sympathiek is ons de onderscheiding aan Ds. de Gaay Fortman geschonken, die als een der oudste predikanten van Amsterdam, zijn leven vol toewijding aan de Kerk op zoo treffelijke wijze geerd liet. En evenzeer waardeeren we, dat de Regeering ditmaal voor 't eerst een ridderkruis schonk aan een onzer missionnaire dienaren, Ds. D. K. Wielenga, en daarmede toonde, hoe zij den Zendingarbeid onzer Kerken op prijs stelde.

Ds. D. J. B. Wijers verzoekt ons het volgende schrijven op te nemen, dat hij aan de Algemeene vergadering van Zendingarbeiders, welke 13 Augustus 1912 te Djocja gehouden is, gericht heeft.

Meer dan ik U zeggen kan, spijt het me dat ik om gezondheidsredenen Uwe vergadering van 13 Augustus niet zal kunnen bijwonen. Op de Agenda toch zie ik ook vermeld: instelling van de kerk te Djocja. Het ligt dus voor de hand, dat het Advies der vier zoo hooggeschatte broeders aan den Kerkeraad van Amsterdam, door dezen in een besluit omgezet, en dit besluit ter Uwer kennis is gebracht. Mocht dit besluit geheel of grotendeels conform het Advies zijn, dan mag, nu ik eenmaal volgens Art. 15 onzer Zendingsoorde een adviseerende stem in Uwe vergadering heb, een woord uit het hart niet teruggehouden.

Met groote droefheid heb ik het advies aan den Kerkeraad van Amsterdam van de vier zoo hooggeschatte broeders gelezen, en alles in me kwam er tegen op. Had ik dan daarvoor in 1886 gebroken met de hiërarchie? Had ik dan daarvoor met heel mijn jongelingshart de leer der plaatselijke kerk omhelsd? Zullen de Gereformeerden zelf nu de toen verworpen „Colleges doende wat des Kerkeraads is“, hier in Indië gaan invoeren, en zal hier in Indië dan geen enkele stemme opgaan om „de afwijking van het juk“?

Doch Broeders, laat me U mijne bezwaren in volgorde mededeelen. re. Meen ik in alle bescheidenheid, dat een plaatselijke kerk aan een plaats gebonden is, en dat de plaatselijke kerk van Amsterdam zich niet als kerk in Amerika, Afrika, Europa en Azië op meerdere plaatsen kan vertoonen. Het richt op meerdere plaatsen tegelijk als kerk vertoonen, neemt „de plaatselijke kerk“, dien hoeksteen van ons gereformeerde kerkrecht weg. Volgens de *Herant* waren de te Djocja te benoemen onderlingen en diakenen, onderlingen en diakenen van de kerk van Amsterdam. We krijgen dus de kerk van Amsterdam te Amsterdam en de kerk van Amsterdam te Djocja. Dit nu is met het begrip van plaatselijke kerk onverenigbaar.

2. Wordt door mij nog, in navolging van Dr. A. Kuyper (E Voto II 488) beleden: „Onderlingen en diakenen zijn plaatselijke ambtsdragers, die buiten de grenzen van hun eigen kerk geen enkele bevoegdheid bezitten en ook niet zaaikwaarmend kunnen optreden.“

Van tweeën één. De te kerkv. onderlingen en diakenen zijn of onderlingen en diakenen van de kerk van Amsterdam, of zij zijn het van de kerk van Djocja. Zijn zij het van de kerk van Amsterdam, dan hebben zij te Djocja geen enkele bevoegdheid. Zijn zij het van de kerk te Djocja, dan mogen zij volgens de Zendingsoorde van Voeltius (zie dissertatie van Andel pag. 186-188) zich niet onder het juk van Amsterdam stellen, alle gewichtige zaken, die uitsluit kunnen lijden, aan Amsterdam overlaten.

3. Is het in strijd met onzer Kerkesordening Art. 84, en de Zendingsoorde van Voeltius, (zie dissertatie van Andel) dat de Kerk van Amsterdam zoodanig een heerscheende macht over de Kerk van Djocja zou uitoefenen.

4. Het instellen van „Colleges doende wat des Kerkeraads is“, de gewichtige zaken aan een kerkeraad in Holland overlatend, in strijd met de Zendingsoorde van Voeltius, belet het opkomen van zelfstandige kerken in Indië.

Immers wanneer de kerk van Amsterdam met de beste krachten van dienaren des Woords, dokters en onderwijzers het in tien jaar tijd in een plaats als Djocja niet sover kan brengen, dat er een zelfstandige kerk, al zij die ook nog zoo zwak en hulpebevoegd, kan gereformeerd worden, dan zal dit aan elke andere kerk, die toch onder niet zoo gunstige omstandigheden hier werkt, onmogelijk moeten wezen. We krijgen hier dus straks ook van Rotterdam, Utrecht, Heeg, Middelburg etc. „Colleges doende wat des Kerkeraads is.“ Indië wordt niet rijp geoordeeld voor zelfstandige kerken, hoe zwak en hulpebevoegd ze ook zijn mogen. Zullen nu „Colleges doende wat des Kerkeraads is“, zich in wettige kerkeraaden omzetten? Wanneer? Wanneer zal die rijpheid, die na tien jaar te Djocja nog niet verkregen is, verkregen worden? En waarom, stel de keur der rijpheid wate te verkrijgen, zal men zich al die moeite van omzetting in eigen zelfstandige kerk getroosten? Zal men daar geen schade bij hebben, vooral finantieel? Colleges doende wat des Hollandischen kerkeraads is, zullen zich niet in zelfstandige kerkeraaden laten omzetten, wanneer het eenmaal goed gaat. Zelfstandige Indische kerken zullen eerst na strijd geboren worden.

En daarom, Geliefde Broeders. Ge staat thans wat Indië's kerkelijke toekomst betreft, bij den wissel. Zoo Ge overtrekt, zoo staat hij, en zoo loopt straks de kerkelijke trein. Dien ter halver wege laten stil houden om terug te keeren op het andere spoor, zal, hoe goed en eerlijk ook door de vier hooggeschatte broeders bedoeld, niet wel mogelijk lijken.

Wat mij betreft, ik kan op het hiërarchische spoor niet mee. Ik blijf gelooven dat de plaatselijke Kerk van Amsterdam een andere is, dan de plaatselijke Kerk van Djocja, en ook dat de plaatselijke Kerk van Amsterdam niet over de plaatselijke Kerk van Djocja mag heerschen, dat Amsterdamse onderlingen en diakenen in de Kerk van Djocja niets te zeg-

gen hebben (E Voto II 488) en dat Djocjische onderlingen en diakenen niets aan den kerkeraad van Amsterdam ter beslissing mogen overlaten (v. Andel. De Zendingsoorde van Voeltius 186-188), en ook dat, wanneer Colleges doende wat des Kerkeraads is, de plaatsen der kerkeraaden gaan innemen, die kerkeraaden moeilijker door het ambt der geloovigen in te stellen zullen zijn.

Wel gevoel ik de moeilijkheid tegen zoo hooggeerde, zeer geliefde mannen te moeten opkomen, maar ben tevens overtuigd, dat hoe hoog we deze broeders ook schatten en hoe diep we ze ook liefhebben, dit onze verantwoordelijkheid voor onze eigene daden voor God jegens Indië niet opheft.

En zoo het dan geen zonde voor God zijn, indien we hier mannen, van wie we weten dat zij geen wettelijke oordeelingen en diakenen zijn, maar zaaikwaarmen van een Hollandischen kerkeraad, diens maken, dat zij het wel zijn, en hen onder aanroeping van Onderlingen en Diakenen gaan bevestigen?

Tegenover „Colleges doende wat des Kerkeraads is“, zal de kreet om „afwijking van het juk“ niet kunnen worden onderdrukt. Beware ons God voor dien kerkelijken strijd. Geve de Heere U wijsheid in deze zoo ernstige zaak, en U zoo te besluiten dat Ge er steeds vrede bij hebt Zijn Naam ter eer.

Met hartelijken broedergroet.

Uw U liefst, Dr. in Christus
D. J. B. Wijers.

Op den inhoud van dit schrijven, waarin geen geringe beschuldigheden tegen den Kerkeraad van Amsterdam worden ingebracht, komen we een volgend maal terug.

Hollandia nam uit het Fransche weekblad *La Christianisme* enkele cijfers over aangaande predikants-tractementen in verschillende landen. Nu het vraagstuk der predikants-tractementen ook in onze Kerken aan de orde is, kan het zijn nut hebben, meent dit blad, deze cijfers ter vergelijking mede te deelen:

In Zwitserland ontvangen de predikanten van de Nationale Protestantische Kerk op het platteland van f 1500 — f 1800, in de voorsteden van f 2150 — f 2600 en in de steden van f 2600 — 3650, alles uit de kerkelijke fondsen.

In Elzas-Lotharingen wordt van staatswege een tractement uitbetaald: voor minder dan 3 dienstjaren f 1250; van 3 tot 6 dienstjaren f 1562 50; van 6 tot 9 dienstjaren f 1750; en 10 of meer jaren f 1875 50 tot aan het 25ste dienstjaar, waarna nog éénmaal met f 125 verhoogd wordt, en op het 25ste dienstjaar het maximum van f 2750 is bereikt. Bij dit staats-tractement moeten dan nog worden gevoegd de subsidies van de burgerlijke en kerkelijke gemeenten, die respectievelijk bedragen f 62 50 — f 187 50 en f 62 50 — f 250, alsmede het voordeel van pensioenen, weduwen- en weesondersteuning van staatswege en dergelijke emolumenten.

Verder bedragen de tractementen in de verschillende Duitse staten: Anhalt f 1875 — f 4500; Baden f 1500 — f 3375; Beieren f 1500 — f 2250; Hessen-Darmstadt plm. f 1400 — plm. f 3500; Lippe f 1500 — f 3000; Mecklenburg-Schwerin f 2250 — f 5000; Mecklenburg-Strelitz f 1875 — f 3437 50; Oldenburg f 1350 — f 2500 — f 3000; Pruisen f 1500 — f 3350; Saksen (Koninkrijk) plm. f 1700 — plm. f 5000; Saksen-Weimar f 1300 — f 3000; Saksen-Altenburg, Coburg, Gotha en Meiningen; Reuss, Schwarzburg-Rudolstadt, Waldeck en Württemberg ongeveer f 1500 — f 3000.

De hoogste tractementen worden gegeven in Amerika, waar de Unitariërs bezoldigd worden met f 4250 — f 7500; de Presbyteriërs met f 3000 — f 5500; de Methodisten met f 2250 — f 3650. Bij de Baptisten zijn ten slotte de cijfers voor blanke dominees f 2150 — f 4000, en voor hun zwarte collega's slechts f 625 — f 1500.

Uit deze cijfers blijkt, dat over het algemeen (Amerika uitgezonderd) de tractementen in de grotere steden niet veel hooger zijn dan ze ook bij ons worden gegeven, maar dat daarentegen op het platteland de tractementen de onze niet onbelangrijk te boven gaan.

En evenzeer blijkt er uit, dat in een land als Amerika, waar de Staat niets voor de tractementen bijdraagt en het vrijwilleheidsstelsel wordt toegepast, dank zij de krachtige ontwikkeling van het kerkelijk leven, de tractementen het hoogst zijn. Hetzelfde verschijnsel, dat zich ook in Schotland voordoet, waar de predikanten der Free Church het best bezoldigd worden.

De Gereformeerde Kerk van Zeevhuizen verkeert in zeer moeilijke omstandigheden, en gaarne verleen men wij daarom aan onderstaand schrijven hier een plaats.

De kleine gemeente Zeevhuizen (Z.-H.) welke ruim 20 jaar bestaat en aanvankelijk bloeide, verkeert op 't oogenblik in een zeer kwijnenden toestand.

Deels is dit toe te schrijven aan het verlaten van leden der gemeente, maar ook voor een groot deel, dat er in deze gemeente niet is gearbeid, bij gebrek aan een eigen leeraar. Deze zaak werd door den kerkeraad en gemeentelieden besproken en ook reeds op de klasse Gouda behandeld. Echter voorloopig nog zonder resultaat. De gemeente heeft een eigen kerkgebouw „zonder schuld“ en kan jaarlijks een kleine f 800 opbrengen voor predikants-tractement.

Zij zou echter, om tot het gewenschte doel te geraken, jaarlijks nog f 450 noodig hebben.

Met geen mogelijkheid kan de klasse Gouda haar helpen, en zelve ziet zij geen kans dit bedrag bij elkander te brengen. De gemeente bestaat uit enkel burgerlijke gezinnen. Geen rijken, maar ook geen armen.

Wanneer deze toestand zoo voortgaat, staat het te vreesen, dat deze gemeente opgebeven zou moeten worden, hetgeen toch elk liefhebber der kerk ten zeerste moet smarten. Met vele predikanten werd deze zaak ook besproken, en kwamen wij tot de conclusie, om te proberen een predikant te krijgen, welke wegens leeftijd zijn gemeente te zwaar werd en gaarne den Heere nog wilde dienen in een kleine gemeente, of dat een emeritus predikant zich hier wilde vestigen, om de gemeente te helpen, al was het demonds om de 14 dagen hier het Woord te bedienen.

Hier wordt bijna alken Zondag een predi-

katie gelezen, gewenschte do niet kan, omre geen hoofddee Wellicht sou dit doel te vin hiernede niet U dit schrijve opdat het onde en zij zich dan stellen.

Is hier een inwoners, waar brengen van he schreewend u hulpsaam sou i Geachte Rec koopwaar om maar een erns oprien tot on uitbreiding van Zijner Gemeen leden en die v

Mocht er e ene zaak roep bij dan vinden arbeid. Met vriendeli

Van harte l hulp gehoor droef zijn, wa aan Bediening Waar de ge inspannt op fi waard geholp

Voor M

In hartelike Kuyper Jr. van Dringend v Kootwijks scho steun hebben, t

Kootwijk.

Dr. A. Kuyt inleiding van eeniging voor meenden gronds Kampen — J.

Dit woord, re uitgesproken in meer dan 'n f dachtte toch, d onze Vrije Uni eene, die niet jaarvergadering onderwijst, maas gereformeerde li in het bewustzij Ik meen daa van den geeste nog eens de blijvende waard wassenden strot wegdrijven. Wie ten onzent als hebben gemist stem naar lube door middel v zien te doen. V voorrechten kan de lesing van i door oor 's c opneemt, dringt

Het woord heeft doen uitg stichting onzer geeft aan dit i het niet alleen woord is, het i stichting, „niet aangedurd, ma gelijk de redem thema zegt, „on Nu verstaat loofstuk“ „n le

„Te verkondij Universiteit in 'n dogma zoo zelf, Dr. Kuyt Waarom dan ander begrip? Een noot, a hier antwoord t „Ik spreek, o hier niet van geloofstuk“.

„Geloofstadaa men tot in h Universiteit on in het geheele zich nu nog i Universiteit voo het einde van waarom men i ook van geloof op dit woord begrip van le

Dit als Geloof der V. U. teekes cetrat over wat beeld van forst weeten“.

Hier zijn do jren een stuk denis en een levensgeschiede Het plan om i Theologische Fi men het Amste heffen, te doe zocht in het Hooger Ouderw men toen de 1876 in aant KUYPER, van zien, waarfied lid was gewor denkbeeld van voor hooger o wetenschap m Elouit werden Alleen maar, i voor het begi zoo men als Am men en dit i wet. Doch ju daartoe zou o

De dood van G hied van Gho zenuwziekte v zaakte zich aa